

ISSN 2518-1467 (Online),
ISSN 1991-3494 (Print)

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫНЫҢ
Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің

Х А Б А Р Ш Ы С Ы

ВЕСТНИК

НАЦИОНАЛЬНОЙ АКАДЕМИИ
НАУК РЕСПУБЛИКИ
КАЗАХСТАН
Қазақстан Республикасының
педагогикалық университетінің
Абая

THE BULLETIN

THE NATIONAL ACADEMY OF
SCIENCES OF THE REPUBLIC OF
KAZAKHSTAN
Abai Kazakh National Pedagogical
University

PUBLISHED SINCE 1944

3 (397)

MAY – JUNE 2022

ALMATY, NAS RK

БАС РЕДАКТОР:

ТҮЙМЕБАЕВ Жансейіт Қансейітұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің ректоры (Алматы, Қазақстан)

БАС РЕДАКТОРДЫҢ ОРЫНБАСАРЫ:

БИЛЯЛОВ Дархан Нұрланұлы, PhD, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің ректоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 2**

ҒАЛЫМ ХАТШЫ:

ӘБІЛҚАСЫМОВА Алма Есімбекқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Абай атындағы ҚазҰПУ Педагогикалық білімді дамыту орталығының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

САТЫБАЛДЫ Әзімхан Әбілқайырұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Экономика институтының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Әбдіжапар Жұманұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Халықаралық инновациялық технологиялар академиясының президенті (Алматы, Қазақстан), **Н = 4**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, экономика ғылымдарының докторы, профессор, «Киево-Могилян академиясы» ұлттық университетінің кафедра меңгерушісі (Киев, Украина), **Н = 2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, К. Разумовский атындағы Мәскеу мемлекеттік технологиялар және менеджмент университетінің кәсіптік білім берудің педагогикасы және психологиясы кафедрасының меңгерушісі (Мәскеу, Ресей), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Ләззат Мықтыбекқызы, экономика ғылымдарының докторы, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Қуатқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті педагогика кафедрасының меңгерушісі (Қарағанды, Қазақстан), **Н = 3**

БУЛАТБАЕВА Күлжанат Нурымжанқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының бас ғылыми қызметкері (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 2**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ресей білім академиясының академигі, «Білім берудегі стандарттар және мониторинг» журналының бас редакторы (Мәскеу, Ресей), **Н = 2**

ЕСІМЖАНОВА Сайра Рафихевна, экономика ғылымдарының докторы, Халықаралық бизнес университетінің профессоры, (Алматы, Қазақстан), **Н = 3**

«Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясының Хабаршысы».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Меншіктенуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ (Алматы қ.). Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің Ақпарат комитетінде 12.02.2018 ж. берілген

№ 16895-Ж мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік.

Тақырыптық бағыты: *әлеуметтік ғылымдар саласындағы зерттеулерге арналған.*

Мерзімділігі: жылына 6 рет.

Тиражы: 300 дана.

Редакцияның мекен-жайы: 050010, Алматы қ., Шевченко көш., 28, 219 бөл., тел.: 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы, 2022

Типографияның мекен-жайы: «Аруна» ЖК, Алматы қ., Мұратбаев көш., 75.

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

ТУЙМЕБАЕВ Жансент Кансеитович, доктор филологических наук, профессор, почетный член НАН РК, ректор Казахского национального университета им. аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА:

БИЛЯЛОВ Дархан Нурланович, PhD, почетный член НАН РК, ректор Казахского национального педагогического университета им. Абая (Алматы, Казахстан), **Н = 2**

УЧЕНЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

АБЫЛКАСЫМОВА Алма Есимбековна, доктор педагогических наук, профессор, академик НАН РК, директор Центра развития педагогического образования КазНПУ им. Абая (Алматы, Казахстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

САТЫБАЛДИН Азимхан Абылкаирович, доктор экономических наук, профессор, академик НАН РК, директор института Экономики (Алматы, Казахстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Абдижапар Джуманович, доктор экономических наук, профессор, почетный член НАН РК, президент Международной академии инновационных технологий (Алматы, Казахстан), **Н = 4**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой Национального университета «Киево-Могилянская академия» (Киев, Украина), **Н = 2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, доктор педагогических наук, профессор, заведующий кафедрой педагогики и психологии профессионального образования Московского государственного университета технологий и управления имени К. Разумовского (Москва, Россия), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Лязгат Мыктыбековна, доктор экономических наук, профессор Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Куатовна, доктор педагогических наук, профессор, заведующая кафедрой педагогики Карагандинского университета имени Е.А.Букетова (Караганда, Казахстан), **Н=3**

БУЛАТБАЕВА Кулжанат Нурымжановна, доктор педагогических наук, профессор, главный научный сотрудник Национальной академии образования имени Ы. Алтынсарина (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии образования, главный редактор журнала «Стандарты и мониторинг в образовании» (Москва, Россия), **Н=2**

ЕСИМЖАНОВА Сайра Рафихевна, доктор экономических наук, профессор Университета международного бизнеса (Алматы, Казахстан), **Н = 3**

«Вестник Национальной академии наук Республики Казахстан».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Собственник: ООО «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы).
Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации Министерства информации и коммуникаций и Республики Казахстан № **16895-Ж**, выданное 12.02.2018 г.

Тематическая направленность: *посвящен исследованиям в области социальных наук.*

Периодичность: 6 раз в год.

Тираж: 300 экземпляров.

Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28, ком. 219, тел. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© Национальная академия наук Республики Казахстан, 2022

Адрес типографии: ИП «Аруна», г. Алматы, ул. Муратбаева, 75.

EDITOR IN CHIEF:

TUIMEBAYEV Zhansait Kanseitovich, Doctor of Philology, Professor, Honorary Member of NAS RK, Rector of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan).

DEPUTY CHIEF DIRECTOR:

BILYALOV Darkhan Nurlanovich, Ph.D, Honorary Member of NAS RK, Rector of Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan), **H = 2**

SCIENTIFIC SECRETARY:

ABYLKASYMOVA Alma Yessimbekovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Executive Secretary of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology of Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan), **H = 2**

EDITORIAL BOARD:

SATYBALDIN Azimkhan Abilkairovich, Doctor of Economics, Professor, Academician of NAS RK, Director of the Institute of Economics (Almaty, Kazakhstan), **H = 5**

SAPARBAYEV Abdizhapar Dzhumanovich, Doctor of Economics, Professor, Honorary Member of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology (Almaty, Kazakhstan) **H = 4**

LUKYANENKO Irina Grigor'evna, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of the National University "Kyiv-Mohyla Academy" (Kiev, Ukraine) **H = 2**

SHISHOV Sergey Evgen'evich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy and Psychology of Professional Education of the Moscow State University of Technology and Management named after K. Razumovsky (Moscow, Russia), **H = 4**

SEMBIEVA Lyazzat Maktybekova, Doctor of Economic Science, Professor of the L.N. Gumilyov Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 3**

ABILDINA Saltanat Kuatovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy of Buketov Karaganda University (Karaganda, Kazakhstan), **H = 3**

BULATBAYEVA Kulzhanat Nurymzhanova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Chief Researcher of the National Academy of Education named after Y. Altynsarın (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 2**

RYZHAKOV Mikhail Viktorovich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, academician of the Russian Academy of Education, Editor-in-chief of the journal «Standards and monitoring in education» (Moscow, Russia), **H = 2**

YESSIMZHANOVA Saira Rafikhevna, Doctor of Economics, Professor at the University of International Business (Almaty, Kazakhstan), **H = 3**.

Bulletin of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan.

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Owner: RPA «National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan» (Almaty). The certificate of registration of a periodical printed publication in the Committee of information of the Ministry of Information and Communications

of the Republic of Kazakhstan **No. 16895-Ж**, issued on 12.02.2018.

Thematic focus: *it is dedicated to research in the field of social sciences.*

Periodicity: 6 times a year.

Circulation: 300 copies.

Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 220, Almaty, 050010, tel. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, 2022

Address of printing house: ST «Aruna», 75, Muratbayev str, Almaty.

BULLETIN OF NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

ISSN 1991-3494

Volume 3, Number 397 (2022), 99-109

<https://doi.org/10.32014/2022.2518-1467.304>

FTAMP 16. 01. 45

Қапалбек Б.С.¹, Оразхан Н.Н.^{2*}

¹Мемлекеттік тілді дамыту институты, Алматы, Қазақстан;

²Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті,

Алматы, Қазақстан.

E-mail: nazerke.oralzhan@mail.ru

**ҰЛТ ҰСТАЗЫНЫҢ БАСТАУЫШ МЕКТЕПКЕ ҚАТЫСТЫ
ҒЫЛЫМИ-ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ҰСТАНЫМДАРЫ
(Ахмет Байтұрсынұлының 150 жылдығына арналған)**

Аннотация. Бұл мақалада Ахмет Байтұрсынұлының бастауыш мектепке қатысты ғылыми-педагогикалық ұстанымдары сөз болады. Патша заманындағы қазақ халқының рухани жаңғыртуы үшін күрескен белгілі ағартушы тұлға Ахмет Байтұрсынұлының қазақ тілінің табиғатына бейімделіп араб жазуы негізінде жасаған әліппесі талданады. Ахмет Байтұрсынұлы – қазақ ғылымы тарихында ұлттық әліпби мен жаңа емле сынды жаңа жазу үлгісін ұсынған реформатор әрі ғалым. Ұлт ұстазының бұл әліппесі ХХ ғасыр басындағы қазақ мәдениеті сауат ашу үшін мұқтаждығын толық өтеп келгендігі және оның дыбыс әдісімен оқыту тәсілі айтарлықтай қолайлы болғандығы баяндалады. Сондай-ақ, ғалым алфавиттің полиграфиялық мүмкіндіктері мен экономикалық тиімділік жақтарын да баса көрсеткендігі және оны қазіргі тәуелсіз Қазақстанның білім, ғылым салаларына да пайдалану қажеттілігі айтылады. Бұл әліпби ұлттық жазудың қалыптасуындағы ірі мәдени жетістік болып табылады.

Мақалада ұлт ұстазының әр кезеңдегі ағарту саласында жазылған еңбектері талданады. Бір ғасыр бойында бірнеше рет өзгерістерге түскен, әртүрлі баспадан әрқилы болып шыққан оқулықтар – ұлт ұстазының әдістемесіне, ұлттың құндылықтарға негізделген «Әліппесіне» жете алмайтындығы дәлелденеді.

Мақаланың қорытындысында бүгінгі ұрпаққа Ахмет

Байтұрсынұлының өз әліппесін өз авторлығымен қайтару керек екендігі, Ақаннан кейін қырық түрлі әліппе жазып тоқтай алмай жүргеніміздің өзі сол ұлт ұстазының деңгейіне жете алмай жатқандығымыз көрсетілді. Содан бері жүз он жыл өтсе де біз Ахмет Байтұрсынұлы жазған әліппедей оқу құралын жаза алмағандығымыз фактілермен дәлелденеді.

Түйін сөздер: қазақ әліппесі, Ахмет Байтұрсынұлы, бастауыш мектеп, араб әліпбиі, дыбыстық әдіс.

Капалбек Б.С.¹, Оразхан Н.Н.^{2*}

¹Институт развития государственного языка, Алматы, Казахстан;

²Казахский национальный университет имени Аль-Фараби, Алматы, Казахстан.

E-mail: nazerke.orazkhan@mail.ru²

НАУЧНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПОЗИЦИИ УЧИТЕЛЯ НАЦИИ ПО ОТНОШЕНИЮ К НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ (Посвящено 150-летию Ахмета Байтурсынова)

Аннотация. В данной статье речь пойдет о научно-педагогических позициях учителя нации в начальной школе. Анализируется Азбука, созданная известным просветителем Ахметом Байтурсыновым на основе арабской письменности, которая в царские времена боролась за духовную модернизацию казахского народа. Ахмет Байтұрсынұлы-реформатор и ученый, предложивший в истории казахской науки новую модель письма-национальный алфавит и новое правописание. Рассказывается о том, что эта Азбука учителя нации полностью компенсировала потребности казахской культуры начала XX века в грамотности, и ее способ обучения звуковым методам был достаточно благоприятным. Отмечается также, что ученый подчеркнул полиграфические возможности и экономическую эффективность алфавита и необходимость его использования в сфере образования и науки современного независимого Казахстана. Этот алфавит является крупным культурным достижением в становлении национального письма.

В статье анализируются труды учителя нации, написанные в области просвещения на разных этапах. Доказывается, что учебники, которые за столетие неоднократно претерпевали изменения, выходили из разных издательств разными - не дотягивают до методики учителя нации, до «азбуки» нации, основанной на ценностях.

В заключении статьи было показано, что сегодняшнему поколению

Ахмета Байтурсынова необходимо вернуть свою азбуку под свое авторство, что мы не можем перестать писать сорок разных алфавитов и не достигнем уровня учителя нации. Факты доказывают, что, хотя с тех пор прошло сто десять лет, мы не смогли написать учебное пособие по алфавиту, написанное Ахметом Байтурсыновым.

Ключевые слова: казахский алфавит, Ахмет Байтурсынулы, начальная школа, арабский алфавит, звуковой метод.

Kapalbek B.S.¹, Orazkhan N.N.^{2*}

¹Institute of State Language Development, Almaty, Kazakhstan;

²Kazakh National University named after al-Farabi, Almaty, Kazakhstan.

E-mail: *nazerke.orazkhan@mail.ru*

**SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL POSITIONS OF THE
NATIONAL TEACHER IN RELATION TO PRIMARY SCHOOL
(Dedicated to the 150th anniversary of Akhmet Baitursynov)**

Abstract. This article will discuss the scientific and pedagogical positions of the teacher of the nation in relation to Primary School. The analysis of the alphabet of Akhmet Baitursynov, a well-known educator who fought for the spiritual modernization of the Kazakh people during the Tsarist period, was based on the Arabic script, adapted to the nature of the Kazakh language. Akhmet Baitursynuly is a reformer and scientist who proposed a new model of writing in the history of Kazakh science, such as the National Alphabet and a new spelling. It is noted that this alphabet of the nation's teacher fully met the needs of the Kazakh culture of the early twentieth century for literacy, and its sound method of teaching was quite acceptable. It is also noted that the scientist emphasized the printing capabilities and economic efficiency of the alphabet, and the need to use it in the field of education and science of modern independent Kazakhstan. This alphabet is a major cultural achievement in the formation of the National script.

The article analyzes the works of the National Teacher in the field of education at different stages. It is proved that textbooks, which have changed many times over the course of a century, have been published in different editions - the methodology of the teacher of the nation, the «alphabet» of the nation based on values, are not able to achieve.

As a result of the article, it was shown that Akhmet Baitursynov should return his alphabet to the current generation by his own authorship, and after that, we cannot stop writing forty different alphabets, and we cannot

reach the level of a teacher of this nation. The fact is that even a hundred and ten years have passed since then, we have not been able to write an alphabetical textbook written by Akhmet Baitursynov.

Key words: Kazakh alphabet, Akhmet Baitursynuly, primary school, Arabic alphabet, sound method.

Кіріспе. Қазақ даласында XIX – XX ғасырларда оқу – ағарту саласы 2 түрлі бағытта болған еді. Атап айтсақ, медреселер мен орыс-қазақ мектептері. Діни бағыттағы білім беру мектеп, медреселерде жүргізілді. Мұсылман оқу орындарында араб алфавитінің негізінде молла, мектептерге мұғалім дайындайтын оқу орны болды. Діни бағыттағы мектептер мен медреселер – қазақ халықтың өмірінде басты орын алды. Мұндай мектеп-медреселер Қазақстанға Орта Азия, әсіресе, Бұхарадан тараған болатын. Мектептер – бастауыш білім ошағы. Мектептерде 8-ден 17 жасқа дейінгі балалар оқыды. Оларды араб, татар тілін және құранның сүрелерін жатқа айтуға, түрік тілдегі поэтикалық шығармаларды оқуға үйретті. Оқу мерзімі оқушылардың білім деңгейіне байланысты еді. Мектептерде 1 кейде 2 оқытушы білім берген.

Медреселер – орта білім беретін мектептер. Медреселерде мектепте білім алған және білімдері әрі қарай тереңдетуге тілек білдірген адамдар оқыған. Медреселер үлкен уездік қалаларда және мешіт жанында орналасты.

XIX ғасырдың екінші жартысында Қазақстан Ресей империясының отаршылдық торабына енгеннен соң орыс әкімшілігі мұсылмандық ағартушылыққа қарсы күрес жүргізді. Мектеп медреселердің жұмысына шек қойып, орыс оқу орындарын аша бастады. Осы мақсатта 1850 жылы отаршыл әкімшіліктің төменгі органдарына тілмаштар мен хатшылар даярлайтын Орынбор шекаралық комиссиясының жанынан қазақ балаларын оқытуға арналған жеті жылдық арнаулы мектеп ашылды. Алғашқыда бұл оқу орнында негізінен діни пәндер оқытылса, 1859 жылдан бастап орыс тарихы, жалпы және орыс географиясы, математика, геометрия сабақтары оқытыла бастады.

Патша үкіметі орыстандыру саясатының аясына шалғай жатқан қазақ ауылдарын да тарту үшін ауылдық мектептер ашуға мүдделі болды. Халық ағарту-ісінің министрлігінің Ақмола мен Семей облыстарындағы ауылдық орыс-қазақ мектептеріне арналған ереже бойынша:

1) ауылдық мектептер болыстық немесе екі кластық орыс-қазақ мектептердің құрамдас бөлігі ретінде болуы керек;

2) ауылдық мектептер барынша қазақ халқының тұрмыс-тіршілігіне сай, яғни мектеп жабдықтары көшіп-қонуға ыңғайлы болуы керек еді;

3) оқу мерзімі қазаннан сәуірге дейін және маусымнан қыркүйек айларына дейін жүрді, ал сәуір және қыркүйек демалыс айлары болатын;

4) оқу курсы және оқу пәндерінің бағдарламасы болыстағы 1 кластық мектеп бағдарламаларымен сәйкес келуі керек болды (XIX аяғы мен XX ғасыр басындағы Қазақстандағы оқу-ағарту ісі).

Ал сол кездегі ауыл мектептері жайлы өзі шығарып тұрған «Қазақ» газеті бетінде А. Байтұрсынов «Бастауыш мектеп» атты мақаласында: «Осы кезде қазақ балалары оқуды екі түрлі бастап жүр. Біреулері оқуды ауылдағы мектептерден бастайды, екіншілері ел ішіндегі орыс школасынан бастайды. Осы күнгі ауыл мектептерін мектеп деп айтарлық емес. Оқуға керек құрал жоқ, оқыта білетін мұғалімдер аз. Сонда да қазақша хат білушілердің проценті мұжықтардан жоғары. Алайық енді орыс школдарын: қазақ арасындағы орыс школдары ауылнай, волосной, екі класты школдар. Бұлардан бітіргендер ілгері оқымаса, онда жоқ болып, шала оқумен қалады. Бірінде оқуға керек құрал жоқ, тәртіп жоқ, мөлшер жоқ, жоспар жоқ. Екіншісінде, яғни орыс школдарында бұлардың бәрі бар. Бірақ сонысына қарай пайдасы аз. Сол школдар арқылы қазақ тілін жоғалтып, орыс тіліне түсіреміз дейді, қазақ тұтынып отырған араб әріпін алдырамыз дейді. Сол үшін әуелі балалар ана тілімен оқымай, орыс тілімен оқысын, ана тілімен оқыса да орыс әрпімен оқысын дейді» (Байтұрсынұлы, 1914) деп жазады. Байқап отырғанымыздай, екі мектеп жүйесі де қазақ баласына қол сай келмеді.

Материал және әдістер. Бастауыш мектепте үйренетін білім жұрттың бәріне тегіс керек білімге жатады. Адамға тіл, құлақ, қол қандай керек болса, бастауыш мектепте үйренетін білімдер де дәл солай керек. Бүгінгі заманда хат танымаған адамның күйі, тілі я құлағы, я қолы жоқ адамның күйімен бірдей дейді ұлт ұстазы Ақымет Байтұрсынұлы. Сол үшін ұлт ұстазы қазақ даласына таза қазақ мектебі қажет екендігін түсінді. Және оның керек жүйесін қамдауға кірісті.

Оқу үшін алдымен сауат ашатын құрал керек. Ол әліппе оқулығы. Әліппенің мақсаты әріп таныту, яғни жазуға үйрету, жазылған сөзді оқытуға үйрету, яғни әліппенің үйрететін білімі функционалдық білім.

Әліппенің сөздік қоры өте шектеулі болады. Мектепке келген монотілді Бала ол жаста сөйлеп тұрады бірақ оқу мен жазу дағдысы енді қалыптаса, мәнерлеп оқып, жүгіртіп жазып кету үшін ол әбден дағдылануы керек. Әліппе баланың ойлау дағдысын дамытпаған соң, оның қасына коммуникативтік дағдыларын дамытатын пән керек. Иә, алдымен оқып жазып дағдылану басты мақсат болуы керек.

Бұған қазақ баласына өзге елдегідей көп уақыт керек емес, Манчестер деп жазып, Ливерпуль деп оқитын ағылшындарға немесе әр иероглиф суреті жеке-жеке мәні бар сөз болып табылатын қытайларға хат тану үшін көп уақыт керек. Тіпті мына іргедегі орыстың тілінде де шарттылық көп. Мәселен, алты дауысты дыбысы қай дауыссыздың қасында тұруына қарай 48 түрге енеді дейді мамандар. Ал, қазақ тіліндегі төл 28 дыбыс қайда тұрса да негізінен сол дыбысталу күйін сақтап тұрады, бұзылмайды, азбайды. Сол себептен де біздің баланың сауат ашуы тез, оңай. Хат тану үшін кезінде Ақаңның Әліппесімен төрт-ақ апта керек болған. Мұндай қорытынды Ақаңның әріптесі, інісі Телжан Шонанұлы айтқан. Қазіргі 42 таңбадан тұратын орыс негізді әліпбиімен одан көбірек уақыт керек болары түсінікті. Бәрібір әліппені жаңа жылға шейін аяқтап жүрміз.

Екінші жартыжылдықта біздің оқу жүйеміз бойынша Әліппеден кейін Ана тілі деген пән кіреді. Меніңше бұл қате. Әліппенің жалғасы ана тілі емес, қазақ тілі. Яғни әліппе аяқталған соң екінші жартыжылдықта қазақ тілі басталуы керек. Ұлт ұстазы Ақымет Байтұрсынұлы белгілеп берген әліппенің мақсаты бойынша қайта бір еске түсірелікші: жазуға үйрету және жазылған сөзді оқуға үйрету еді ғой. Бұл екі дағдыны оқушы бойында әрі қарай қалыптастырып, ережесін жасап қадағалайтын тек қазақ тілі пәні. Ең қызығы әліппеге қойылған дәл осы мақсат қазақ тілі пәнін оқу кезінде де орта мектеп аяқталғанша өзгермейді. Ауызша және жазбаша мәтін тудыру дағдысын шыңдау, орта мектеп деңгейіне сай лингвистикалық білім беру қазақ тілі пәнінің басты мақсаты осы.

Әліппенің ішіндегі мәтіндер өте қарапайым болып келеді, Ары кетсе 300 сөз (Ата ат тағала, Айдос доп ал және т.б.), ал бірінші сыныпқа келген 5-6 жастағы баланың өзінің табиғи сөздік қоры бұдан әлде қайда бай. Зерттеушілер монотілді, (тілі тек ана тілінде шыққан) баланың сөздік қоры шамамен 5000 сөзді құрайтындығын айтады. Бұл дәлелденген тұжырым. Сондықтан бірінші жартыжылдықта тек хат танытамыз деп, баланың сөйлеу дағдысын екі тоқсан, жарты жыл бойы тежеп қоюға болмайды. Бірінші тоқсанда әлі оқый алмайтын бала сабақты Әліппемен қатар, тыңдалым, айтылым әрекеттері арқылы жүргізіп отыруы керек. Ана тілінің мақсаты оқушының табиғи сөйлеу дағдысын жетілдіру арқылы дүниетанымын қалыптастырып, ұлттық құндылықтарды бойына сіңіре бастау. Яғни, Әліппе баланы оқу мен жазуға дағдыландырса, Ана тілі оның сөйлеу дағдыларын әрі қарай жетілдіріп, шындай түседі. Мақсаты бөлек екі пән жыл басынан бастап, жыл бойы бөлек-бөлек оқытылуы керек.

Қазақ мектебінде Әліппе бірінші сыныптың бірінші жарты

жылдығында аяқталып, бірден екінші жарты жылдықта тілдік ұғымдар туралы қарапайым түсінік беретін Қазақ тіліне жалғасыу тиіс те, Ана тілі тыңдалым арқылы басталып, оқылым дағдысына ұласып, жыл бойы жүруі тиіс.

Ұлт ұстазы жоғарыда аталған діни және орыс мектептердің бірін де жарытпай өзі таза Қазақ мектептерінің жоғын, онда оқытылатын пәндерді де ұсынғаны белгілі. Бір қызығы сол кездегі Ақаң ұсынған пәндер қазіргі Жапон еліндегі бастауыш мектептің білім жүйесімен сәйкес келеді.

Қазіргі қазақ мектебінің бірінші сыныбына әліппе/ана тілі, математика, дүниетану, жаратылыстану, көркем еңбек, ағылшын, орыс тілі, өзін өзі тану, дене шынықтыру, музыка, цифрлық сауаттылық деген 12 пән оқытылады екен. Барлық пәндерге бөлінген сағат 742. Оның 96 сағаты әліппеге, 102 сағаты Ана тілі пәніне арналған. Байқап отырсаңыз, қазір ең керек деген пәнді жарты-жарты жылдан бөліп оқытып отырмыз.

Алаш қайраткерлері өткен ғасыр басында қазаққа жапондарды бекер үлгілемеген шығар деп солардың білім жүйесіне үніліп көрдік. Жапон елі бірінші сынып оқушыларына қазір барлығы 850 сағат бөледі екен. Бұның 442 сағаты жапон тілі мен математикаға берілген: жапон тіліне 306 сағат, математикаға 136 сағат.

Біздің әліппе мен Ана тілі пәндерін қосып есептегендегі 198 сағат жапондардың бір ана тіліне бөлінген сағатына жетпей тұр. Бұл бір.

Жапондар бірінші сыныпта сегіз-ақ пән оқиды екен: жапон тілі, математика, тіршілік қауіпсіздік негіздері, музыка, еңбек, дене шынықтыру, адамгершілік сабақтары, сынып сағаты.

1 – кесте. Салыстырмалы түрде ұсынылған

№	0 сынып	1 сынып	А. Байтұрсынұлының ұсынған пәндері	Жапонияда оқытылатын пәндер
1	Қарапайым математикалық ұғымдарды қалыптастыру	1. Әліппе / Ана тілі	1. Оқу	Жапон тілі
2	Құрастыру	2. Математика	2. Жазу	1. Әлеуметтану
3	English	3. Дүниетану	3. Дін	2. Математика
4	Музыка	4. Жаратылыстану	4. Ұлт тілі	3. Жаратылыстану
5	Апликация	5. Көркем еңбек	5. Ұлт тарихы	4. Тұрмыс
6	Русский язык	6. Ағылшын	6. Есеп	5. Музыка

7	Сурет салу	7. Орыс тілі	7. Жағрапия	6. Көркем өнер
8	Қоршаған ортамен танысу	8. Өзін өзі тану	8. Шаруа-кәсіп	7. Дене тәрбиесі
9	Сауат ашу негіздері	9. Дене шынықтыру	9. Жаратылыс жайлы	8. Отбасы
10	Мүсіндеу	10. Музыка		
11	Қауіпсіз мінез-құлық негіздері	11. Цифрлық сауаттылық		
12	Экология негіздері			
13	Жаратылыстану			
14	Сөйлеуді дамыту			
15	Драма			
16	Көркем әдебиет			

Ал бізде кестеден байқағанымыздай он екі пән. Бірінші сыныпқа бөлінген сағат жағынан алса, жапондардан біздікі кем. Ал пән саны жағынан алсақ артық. Дамыған Жапон елімен салыстырсақ, біздің білім жүйемізде керегі жоқ артық пәндер көбейіп кеткен. Алдымен балаға бірінші керек білімді үйрену керек. Ұлт ұстазы бастауыш білім саясаттан, суық қолдан аулақ болуы керек деп, тек ана тілінде оқылатын пәндерді санап көрсеткен: оқу, жазу, дін, ұлт тілі, ұлт тарихы, есеп, жағрапия, шаруа-кәсіп, жаратылыс жайлы. Барлығы тоғыз пән. Қазіргі қолданыстағы он екі пәнмен салыстырғанда Ақаң ұсынған пәндер саны жағынан жапондарға жақын. Оларда сегіз. Ал Ахмет Байтұрсынұлыда тоғыз.

Қазіргі қолданыстағы артық пәндер қайсы? Артық пәндер: бірінші өзге тілдер (ағылшын және орыс тілдері). Өзге тілдерді бірінші сыныптан бастап оқыту жапондарда жоқ. Біздің кеңес кезіндегі оқу жүйемізде де болмаған. Мұны кім әкелді, түсініксіз. Екінші, қаптаған үш тану (дүниетану, жаратылыстану, өзін өзі тану) пәндері жапондарда жоқ. Олар жаратылыстану пәнін тек үшінші сыныптан бастайды. Кеңес кезінде табиғаттану деген пәнді біз де төртінші сыныптан бастайтынбыз. Қазіргі дүниетану, жаратылыстану және өзін өзі тану пәндерін ең құрығанда бірінші сыныпта барынша қысқарту керек қой (Қапалбек, 2020).

Талқылау. Ұлт ұстазы әліппені жазбас бұрын 24 таңбадан тұратын өзі «қазақ жазуы» деп, өзгелер «Байтұрсынов жазуы» деп атаған қазақтың ұлттық графикасын түзеді. Одан кейін ғана барып осы жазуды үйрететін әліппе жазады. Бұл құрал алғаш рет 1912 жылы Орынборда (Байтұрсынов, 1912) жарық көреді. Автор «Балалар, бұл жол басы даналыққа» деп басталатын «Тарту» атты өлеңін оқулықтың

беташары ретінде берген. Кітаптың әріп үйретер бірінші бетінің үстіңгі оң жағына Құран сөзі: «Би исми-иллаһи-рахмани-рахим» орналастырылған. Әрі қарай қазақ әріптері төте жазу жолымен реттеліп беріледі де, әрбір харіптің тұсына таңбасы және сол таңбаның атауы жазылады. Және төменгі жағына оқытушыға түсінік, яғни, нұсқаулығы қатар ұсынылады.

Ахмет Байтұрсынұлының әліппесі «Оқу құралы» деген атпен 1912-1925 жылдары арасында он шақты рет қайта басылып, оқыту ісінде ұзақ пайдаланылып тұрды. Ол «Әліппені» әр басылымында жетілдіріп, толықтырып отырған.

Ахаңның қазақ мұғалімдері үшін нұсқаулық жазған, 1 баспа табақ [Баяншы].

Бұл нұсқаулық 1920-шы жылы Қазан баспаханасынан жарыққа шығады. Ағартушы ұстаз өзінің 14 жыл бойы бала оқытқан тәжірибесіне сүйене отырып, заман талабымен келген жаңа оқу жолын (усул сотие) қалай оқыту керектігіне мектеп оқытушыларына «Қазақ тіліндегі дыбыстар һәм олардың жазылу белгілері», «Дыбыспен жаттығу» деген андатпалық мағлұмат береді. Мұнан басқа Қызылорданың Қазақстан баспасынан «Тіл – жұмсар» атты екі бөлімнен тұратын әдістемелік көмекші құралы жарыққа шыққан. Бірінші кітап 46 бет (Байтұрсынов, 1928), екіншісі 90 бет (Байтұрсынов, 1929). Осы кітаптың кіріспе орнына берілген «Дәйектемесінде» құралдың қажеттілігі туралы, бұрынғы құралдардан айырмашылығы жаңа жолмен үйретуге ыңғайланып шығарылғаны айтылған.

Ұлт ұстазының шығарған оқу құралдары мен оқулықтарының бәрі кешенді, бір бірімен байланысты және жүйелі. Біз, кейінгілер, осы уақытқа дейін бірнеше әліппе шығардық, әдістемелік нұсқаулықтар жасадық деп жүрміз. Бірақ төл дыбыстарға негізделген қасына мұғалімдерге арналған «Баяншысы» бар, ол аз десеңіз сөйлеу, оқу, жазуды ұштастырған «Тіл жұмсары» тағы бар, кешенді дүние жасай алмадық.

Нәтиже. Қазіргі мектептегі әдістеме бойынша қазақ тілін оқытуда жазбаша және ауызша тілдің ара-жігі ажыратыла бермейді. Білім алушылар әріп пен дыбысты айыра алмай, бір сөйлеу барысында сөздерді жазба түріндегі қалпы бойынша айтатын дәрежеге жеткен. Ауызша тіл мен жазба тілдегі норманың арақатынасы жайында реформатор ғалымның екі бөлімнен тұратын «Тіл жұмсары» мен «Оқу құралында» баяндалған. Ғалым өтілген мағлұматтарды ауызекі тіліне жеңіл де қысқа ауызша сауалдармен бекітіп те отырған. Мысалы, 1) әріп пен дыбыс бір ме? 2) қайсысы көрінеді, қайсысы естіледі? 3)

ұқсас дыбыстардың әріптері ұқсас бола ма? Және т.б. Бұл бүгінгі күнгі айтылым мен жазылымды пысықтайтын озық әдістемеге жатады. Мәтін жазудың дағдысын жетілдірудің үлгісін көрсететін материалдар болып табылады.

Ғалым «Жаза білу үшін тілдегі дыбыстарды тани білу керек. Ол дыбыстарға арналған әріптерін тани білу керек. Таныған әріптерін жаза білу керек. Жазған әріптерін дыбысымен атай білу керек» деп әріп пен дыбысты айырудың әдіс-тәсілдерін сатылап көрсеткен. Бұнда шиыршықтау әдісі де бар.

Сонымен қатар қазіргі таңда дәстүрлі оқытудан жаңартылған білім мазмұнына ауысқан білім беру жүйесінде «теория және практика» қағидасы басшылыққа алынып жүр. Оқытудың бұл жүйесі де Ахмет Байтұрсынұлының «Баулу мектебі» атты мақаласында баяндалады: «Өлі оқудан» көрі «төте оқудың» беретін білімі жандырақ. «Төте оқудан» гөрі «көрнекі оқудың» беретін білімі жандырақ, «баулу» беретін білім бәрінен де жандырақ. «Баулу» асылында дағдылы шағындағы тіпті «бала оқыту» емес, тіршілік ісіне тікелей түсіру» (Байтұрсынұлы, 1925) дейді ұлт ұстазы. Бүгін мұғалімдердің Ақаңнан үйренері көп-ақ. Біздің бүгін ұлт ұстазының шығармасына орала беретініміз содан!

Қорытынды. Ұлт ұстазы әліппеден бастап мектепке арналған оқу құралын жазбас бұрын мақаламыздың басында айтқандай мәселені әбден оқып, зерделеп лингвистикалық жағынан әбден дайындалған. Он төрт жыл сабақ беріп, әбден практикалық тұрғыдан піскен. Сөйтіп оқулық жазуға үлкен дайындықпен келген. Өз қолымен жазған “Өмірбаянында” (1929, 8 наурыз) Ахмет Байтұрсынов былай дейді: “Орынборға келгеннен кейін, біріншіден, қазақ тілін фонетикалық, морфологиялық және синтаксистік тұрғыдан зерттеумен; екіншіден, қазақ алфавитін (шрифтін емес), орфографиясын жеңілдету және реттеу үшін реформа жасаумен; үшіншіден, қазақ жазба тілін лексикалық шұбарлықтан, басқа тілдердің синтаксистік ықпалынан тазартумен; ақыры, ең соңында, төртіншіден, проза (іс-қағаз, публицистика, ғылыми жазба тіл) тілін кітаби тіл арнасынан стилистикалық өңдеу, қазақ сөздерінен термин жасау арқылы халықтың жады тілінің арнасына көшіру істерімен айналыса бастадым. Бұлар өзім жасаған оқулықтар және өзім редакциялаған “Қазақ” газеті арқылы іске асты” (Шонанов, 1934) деген болатын. Ақаңа дейін де Ақаңнан кейін де көп әліппелер жазылды. Бірақ біз қазіргі қазақ әліппесінің де авторы Ахмет Байтұрсынұлы болуы керек деген қорытындыға келіп отырмыз. Өйткені, біз қанша әліппе жазсақ та Ақаң жазған әліппенің деңгейіне әлі жете алмадық.

Мақала 2021-2023 жылдарға арналған ғылыми және (немесе) ғылыми-техникалық жобалар бойынша гранттық қаржыландыру аясында жазылды. Зерттеуді Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің Ғылым комитеті қаржыландырды (AP09259988 гранты).

Information about the authors:

Kapalbek Bizhomart Seisenbekuly – candidate of philological sciences, Institute of State Language Development, Almaty, Kazakhstan. E-mail: zhomart_til@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-0679-1304>;

Orazkhan Nazerke Nurbotakzy – PhD student, Kazakh National University named after al-Farabi, Almaty, Kazakhstan. E-mail: nazerke.orazkhan@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0003-0239-9919>.

ӘДЕБИЕТТЕР

Байтұрсынұлы А. (1914). Бастауыш мектеп. – Орынбор: «Қазақ» газеті. - №62 (17 май).
 Байтұрсынов А. (1912). Оқу құралы. – Орынбор.
 Байтұрсынов А. (1928). Тіл жұмсар (Практикалық грамматика). – Қызылорда. - 46 б.
 Байтұрсынов А. (1929). «Тіл – жұмсар. (2-бөлім. Практикалық грамматика). – Қызылорда. -90 б.

Байтұрсынұлы А. (1925) Баулу мектебі. [Электронды ресурс] <https://adebiportal.kz/kz/news/view/910>.

Қапалбек Б. Әліппенің жалғасы қазақ тілі, ал ана тілі бөлек пән. [Электронды ресурс: 22 Желтоқсан, 2020]. Сілтеме: <https://bilimdinews.kz/?p=130618>.

Шонанов Т. (1934). Ахмет Байтұрсунович Байтұрсунов в области народного просвещения и литературы // Қазақ ССР Мемлекеттік Орталық архивінен алынды: №544 қор, 1-тізбе, -104 б.

XIX аяғы мен XX ғасыр басындағы Қазақстандағы оқу-ағарту ісі. [Электронды ресурс] <https://e-history.kz/kz/news/show/31828/> © e-history.kz.

REFERENCES

Baitursynuly A. (1914). Primary school. – Orynbor: «Qazaq» gazeti. - №62 (17 may).
 Baitursynov A. (1912). Training manual. – Orynbor.
 Baitursynov A. (1928). Language soften (Practical Grammar). – Qyzylorda. -46 b.
 Baitursynov A. (1929). «Language is soft. (Part 2. Practical Grammar).– Qyzylorda. -90 b.
 Baitursynuly A. (1925) Educational school. [Electronic resource]. <https://adebiportal.kz/kz/news/view/910>.

Educational work in Kazakhstan at the end of the XIX-beginning of the XX century. [Electronic resource] <https://e-history.kz/kz/news/show/31828/> © e-history.kz.

Qapalbek B. The Kazakh language is a continuation of the alphabet, and the native language is a separate subject. [Electronic resource: December 22, 2020]. Link: <https://bilimdinews.kz/?p=130618>.

Shonanov T. (1934). Akhmet Baitursunovich Baitursunov in the region of people's prosperity and literature // taken from the State Central Archive of the Kazakh SSR: fund No. 544, list 1, -104 p.

ПАМЯТИ

доктора юридических наук, профессора, академика НАН РК

БАЙМАХАНОВА МУРАТА ТАДЖИ-МУРАТОВИЧА

01.11.1933 – 04.06.2022 гг.

4 июня 2022 года ушел из жизни крупный казахстанский ученый, доктор юридических наук, профессор, академик НАН РК Баймаханов Мурат Таджи-Муратович.

Мурат Таджи-Муратович родился 1 ноября 1933 года в г. Алматы. После окончания школы поступил на юридический факультет Московского государственного университета им. М. В. Ломоносова, который с отличием окончил в 1957 году. В 1973 году защитил диссертацию на тему «Противоречия в развитии правовой надстройки социалистического общества и пути их разрешения».

Мурат Таджи-Муратович работал в Министерстве юстиции Казахстана, а после окончания аспирантуры полностью посвятил свою жизнь науке, пройдя путь от научного сотрудника, научного секретаря, заведу-

ющего отделом, заместителя директора до директора одного из ведущих научных организаций Казахстана – Института философии и права.

Основные направления научных исследований ученого были вопросы конституционного права, теории государства и права, политологии.

Учитывая его глубокие знания в области государственного права, большой опыт, он был назначен председателем Конституционного Суда Республики Казахстан, проработав на этой должности с 1992 по 1995 годы.

С 1995 года – проректор университета «Кайнар» и Высшей школы права «Әділет». Принимал участие в создании Конституции Казахстана и законопроекта об органах государственного управления.

В 1978-1993 годах выступал с докладом на международных конгрессах в США, Франции, Бразилии и других странах.

Мурат Таджи-Муратович внес большой вклад в развитие и становление юриспруденции независимого Казахстана. Ему принадлежат разработки общей теории и методологии права, теории государства, основ конституционного права (сочетание Конституции и текущего законодательства, влияние Основного закона на закрепление, защиты и обеспечения приоритетности прав и свобод человека и гражданина), концепции правового государства и гражданского общества.

Наиболее крупными научными достижениями ученого являются: комплексная разработка проблем противоречий в развитии правовой надстройки при социализме, а также исследование вопроса о становлении правового государства и конституционном процессе в Республики Казахстан.

Мурат Таджи-Муратович оставил бесценное научное наследие: он автор более 300 научных работ, в том числе монографий «Становление суверенитета Республики Казахстан»; Взаимодействие правового сознания с моралью и нравственностью в обществе переходного периода, которые служат неисчерпаемым источником знаний для студентов, магистрантов, преподавателей-юристов.

Вся жизнь Мурат Таджи-Муратович, его научно-педагогическая, организаторская и общественная деятельность служит прекрасным примером умелого сочетания теории и практики, глубоких научных изысканий с активным участием в решении как фундаментальных, так и практических задач.

За большие заслуги перед страной ему было присвоено звание Лауреата премии имени *Чокана Валиханова*, имеет медали и Почетные

грамоты РК, а в 2020 году Указом Президента РК награждён *орденом «Парасат»*.

Президиум НАН РК скорбит о невосполнимой утрате, выражает глубокое соболезнование родным и близким Мурата Таджи-Муратовича.

В нашей памяти Мурат Таджи-Муратович навсегда останется талантливым организатором науки, выдающимся ученым-юристом, безгранично преданным своей профессии и избранному пути, соратником, патриотом Казахстана, оставившим яркий и незабываемый след в истории отечественной науки!

Светлая память о Баймаханове Мурате Таджи-Муратовиче навсегда сохранится в наших сердцах!

Президиум НАН РК

МАЗМҰНЫ

ПЕДАГОГИКА

Г.У. Азимова, А.А. Сатбекова

ЗАМАНАУИ МОБИЛЬДІ ҚОСЫМШАЛАРДЫ ҚАЗАҚ ТІЛІН ОҚЫТУ
ӘДІСТЕМЕСІНДЕ ҚОЛДАНУДЫҢ ТИІМДІ ЖОЛДАРЫ.....5

Н. Арыстанбекұлы

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА ДІНТАНУЛЫҚ САРАПТАМА
ЖҮРГІЗУДІҢ ТАҒЫЛЫМДЫҚ МӘН-МАҢЫЗЫ.....20

Н.А. Ахметова, Г.А. Кажигалиева, М.М. Шайжанова

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА МЕКТЕПТЕ БІЛІМ БЕРУДІҢ
ЖАҒАРТЫЛҒАН МАЗМҰНЫ КОНТЕКСІНДЕ ОРЫС ТІЛІН
ИНТЕГРАТИВТІ ОҚЫТУ.....28

А.Е. Әбілқасымова, М.Р. Кушербаева, С. Тамаев, Д.А. Демисенова

СТУДЕНТТЕРДІҢ ӨЗІНДІК ЖҰМЫСЫН ФИЗИКА МЕН
МАТЕМАТИКАНЫҢ ПӘНАРАЛЫҚ БАЙЛАНЫСЫ НЕГІЗІНДЕ
ҰЙЫМДАСТЫРУ.....42

І.Н. Ерсари, Э.А. Бакирова

ЦИФРЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ РЕСУРСТАРЫН ОҚЫТУ КЕЗІНДЕ ҚОЛДАНУ
МҮМКІНДІКТЕРІ.....56

Қ. Жаңабаев, А. Ш. Тұрғанбаева, Б. Б. Ешметова

XV-XVIII ҒАСЫРЛАРДАҒЫ ЖЫРАУЛАР ҚОЛДАНЫСЫНДАҒЫ ТҰРАҚТЫ
ТОПОНИМИКАЛЫҚ БІРЛІКТЕРІНІҢ СЕМАНТИКАСЫ-ПАТРИОТТЫҚ
ТӘРБИЕ ОБЪЕКТІСІ РЕТІНДЕ.....69

А.А. Куралбаева, Н. Әмірбек, Д.Е. Бауыржановна

БІРІНШІ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНА ОҚУ МЕН ЖАЗУДЫ ҮЙРЕТУ
ӘДІСТЕРІ.....83

Б.С. Қапалбек, Н.Н. Оразхан

ҰЛТ ҰСТАЗЫНЫҢ БАСТАУЫШ МЕКТЕПКЕ ҚАТЫСТЫ ҒЫЛЫМИ-
ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ҰСТАНЫМДАРЫ (Ахмет Байтұрсынұлының
150 жылдығына арналған).....99

Д.Е. Муратбекова, А.Ж. Сапарғалиева

БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМДЕРДІ БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ
СӨЙЛЕУ ӘРЕКЕТІН ҚАЛЫПТАСТЫРУҒА ДАЙЫНДАУДЫҢ
ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....110

А.С. Орынбекова, Г.Ж. Меңлібекова
 БОЛАШАҚ ӘЛЕУМЕТТІК ПЕДАГОГТАРДЫҢ КӘСІБИ ІС-ӘРЕКЕТКЕ
 ДАЯРЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫ ЭКСПЕРИМЕНТТІК ЗЕРТТЕУ.....126

Э.Ә. Өтебаева, А.Ә. Солтанбекова, А.Б. Шормақова
 ҚАЗАҚ ҚЫЗЫНА ҚАТЫСТЫ ИДИОЭТНИКАЛЫҚ БІРЛІКТЕРДІҢ
 ӘДІСТЕМЕЛІК ЖӘНЕ ЭТНОТАНЫМДЫҚ НЕГІЗДЕРІ.....136

М.Е. Рахметов, А.К. Садвақасова
 ҚАШЫҚТАН ОҚЫТУ ПЛАТФОРМАЛАРЫН ҚҰРУ ЖӘНЕ ЖҮЗЕГЕ
 АСЫРУДЫҢ ПРАКТИКАЛЫҚ АЛҒЫШАРТТАРЫ.....149

А.Д. Сыздықбаева, У.М. Әбдіғапбарова
 ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРНЫНАН КЕЙІНГІ БІЛІМ БЕРУ СУБЪЕКТІЛЕРІНІҢ
 АКАДЕМИЯЛЫҚ АЛАЯҚТЫҚТАРЫ: МӘНІ, ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ.....161

Халел Агнур
 БОЛАШАҚ ДИПЛОМАТТАРДЫҢ ШЕТТІЛДІК МӘДЕНИЕТАРАЛЫҚ
 КОММУНИКАТИВТІК ДИСКУРСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДА КӘСІБИ
 БАҒЫТТАЛҒАН ТІЛДІК КУРСЫҢ ТИІМДІЛІГІ.....179

М.Е. Ыбраим, С.Б. Тәліп, Л.К. Бактыбаева
 МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДАҒЫ «МЕКТЕП ЖЕТІЛУ»
 ПСИХО-ФИЗИОЛОГИЯЛЫҚ СИПАТТАРЫН ТАЛДАУ.....192

ЭКОНОМИКА

С.С. Аюбаева, Э. Жуперкене, Л.И. Кусаинова, А.С. Ибраева
 ХАЛЫҚТЫҢ СЕНІМІ – ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ МЕМЛЕКЕТТІК
 АППАРАТЫНЫҢ БЕДЕЛ МЕНЕДЖМЕНТІ АСПЕКТІЛЕРІНІҢ БІРІ
 РЕТІНДЕ..... 204

**С.Х. Бейсембекова, М.Р. Сихымбаев, З.Қ. Қалиасқарова,
 Қ.Б. Жұманазаров, А.К. Алпысбаева**
 ҚАЗАҚСТАННЫҢ ЖЕР ҚОЙНАУЫН ПАЙДАЛАНУДАҒЫ
 ИННОВАЦИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТІ: МЕМЛЕКЕТТІК РЕТТЕУДІ ДАМУДЫҢ
 ТЕОРИЯЛЫҚ-ӘДІСНАМАЛЫҚ ТӘСІЛДЕРІ.....221

Ғ.М. Жұрынов, А.А. Муталиева, А.Е. Есболова, С. Дырка
 СҮТ ӨНІМДЕРІ ШАҒЫН КЕШЕНДЕРІНІҢ КООПЕРАЦИЯСЫ ЖӘНЕ
 ИННОВАЦИЯЛЫҚ ДАМУ ОРТАСЫНА ЫҚПАЛДАСУЫ.....237

**Б.Н. Исабеков, С.И. Игильманова, К.Е.Хасенова, Н.М. Анарбеков,
 А.К. Бакпаева, Б. Шошай**
 ҚАЗАҚСТАН АЙМАҚТАРЫНЫҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ДАМУЫ:
 ПРОБЛЕМАЛАРЫ МЕН БОЛАШАҒЫ.....252

А.С. Кадырова, Г.Т. Кунуркульжаева, Б.Ж. Болатова, М. А. Тлеубергена, Н.Б. Султамуратова, М. Жанат ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ДАМУЫНЫҢ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ ЖӘНЕ БОЛАШАҒЫ.....	264
М.А. Қанабекова Л.Қ. Маткаримова, С.А. Файзуллина ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ДАМУЫНЫҢ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ.....	280
Г.Е. Керімбек, Б.К. Нурмағанбетова, З.О. Иманбаева, К.Б.Сатымбекова, А.А. Нұрғалиева КӘСПОРЫННЫҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ЖАҒДАЙЫН ЖЕТІЛДІРУДІҢ НЕГІЗГІ БАҒЫТТАРЫ.....	292
А.Ж. Құрмантаева, Ж.А.Оспанбаев, С.Н.Абиева ҚАЗАҚСТАН ЭКОНОМИКАСЫНДАҒЫ ҚҰРЫЛЫМДЫҚ ӨЗГЕРІСТЕРДІҢ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ.....	305
Г. Лухманова, Г. Сейтова, Н. Сартанова, Г. Абаева ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ АУЫЛШАРУАШЫЛЫҒЫНДАҒЫ ҚАРЖЫЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР.....	317
А.А. Ниязбаева, Д.А. Амержанова, Б. Куантқан, А.Ж. Ибрашева, Р.Б. Сартова, М.К. Каримбергенова ЭКОНОМИКАНЫҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ СЕКТОРЛАРЫНА ИНВЕСТИЦИЯЛАРДЫҢ КОНЦЕПТУАЛДЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ.....	327
Н.Н. Нұрмұхаметов, Ж.С. Булхайрова, Э. В.Белоусова, Ш. Косымбаева ҚАЗАҚСТАННЫҢ ТҰРҒЫНҮЙ САЯСАТЫН ДАМУ: ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ ЖӘНЕ ДАМУ ПРОБЛЕМАЛАРЫ.....	339
А.Б. Пиязбаева ЭКОНОМИКАЛЫҚ САНА МЕН ЭКОНОМИКАЛЫҚ ОЙЛАУ: ӨЗАРА БАЙЛАНЫС ДИАЛЕКТИКАСЫ.....	360
Л.С. Спанкулова, З.К. Чуланова, Е. Нұрұлы, Ж.С. Исаева ДӘРІЛІК САҚТАНДЫРУДЫ ЕНГІЗУДІ БАҒАЛАУДЫҢ ӨДІСТЕМЕЛІК ТӘСІЛДЕРІ.....	379
ҒАЛЫМДЫ ЕСКЕ АЛУ	
Заң ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі Баймаханов Мұрат Тәжі-Мұратұлын еске алу.....	397

СОДЕРЖАНИЕ

ПЕДАГОГИКА

Г.У. Азимова, А.А. Сатбекова

ЭФФЕКТИВНЫЕ СПОСОБЫ ВНЕДРЕНИЯ СОВРЕМЕННЫХ
МОБИЛЬНЫХ ПРИЛОЖЕНИЙ В МЕТОДИКУ ПРЕПОДАВАНИЯ
КАЗАХСКОГО ЯЗЫКА.....5

Н. Арыстанбекұлы

ПОЗНАВАТЕЛЬНОЕ ЗНАЧЕНИЕ ПРОВЕДЕНИЯ РЕЛИГИОВЕДЧЕСКОЙ
ЭКСПЕРТИЗЫ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН.....20

Н.А. Ахметова, Г.А. Кажигалиева, М.М. Шайжанова

ИНТЕГРАТИВНОЕ ОБУЧЕНИЕ РУССКОМУ ЯЗЫКУ В КОНТЕКСТЕ
ОБНОВЛЕННОГО СОДЕРЖАНИЯ ШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....28

А.Е. Абылкасымова, М.Р. Кушербаева, С. Тамаев, Д.А. Демисенова

ОРГАНИЗАЦИЯ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ НА ОСНОВЕ
МЕЖПРЕДМЕТНЫХ СВЯЗЕЙ ФИЗИКИ И МАТЕМАТИКИ.....42

И.Н. Ерсари, Э.А. Бакирова

ВОЗМОЖНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЦИФРОВЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ
РЕСУРСОВ В ОБУЧЕНИИ.....56

К. Жанабаев, А.Ш. Тургенбаева, Б.Б. Ешметова

СЕМАНТИКА УСТОЙЧИВЫХ ТОПОНИМИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ ЖЫРАУ
XV-XVIII ВЕКОВ - ОБЪЕКТ ПАТРИОТИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ.....69

А.А. Куралбаева, Н. Амирбек, Д.Е. Бауыржановна

МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ ПЕРВОКЛАССНИКОВ РАННЕМУ ЧТЕНИЮ
И ПИСЬМУ.....83

Б.С. Капалбек, Н.Н. Оразхан

НАУЧНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПОЗИЦИИ УЧИТЕЛЯ НАЦИИ ПО
ОТНОШЕНИЮ К НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ (Посвящено 150-летию
Ахмета Байтурсынова).....99

Д.Е. Муратбекова, А.Ж. Сапаргалиева

ОСОБЕННОСТИ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ К
ФОРМИРОВАНИЮ РЕЧЕВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ У МЛАДШИХ
ШКОЛЬНИКОВ.....110

А.С. Орынбекова, Г.Ж. Менлибекова
ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ ФОРМИРОВАНИЯ
ГОТОВНОСТИ БУДУЩИХ СОЦИАЛЬНЫХ ПЕДАГОГОВ
К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....126

Э.А. Утебаева, А.А. Солтанбекова, А.Б. Шормакова
МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ И ЭТНОЯЗЫКОВЫЕ ОСНОВЫ
ИДИОЭТНИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ ПО ОТНОШЕНИЮ К ОБРАЗУ
КАЗАХСКОЙ ДЕВУШКИ.....136

М.Е. Рахметов, А.К. Садвакасова
ПРАКТИЧЕСКИЕ ПРЕДПОСЫЛКИ СОЗДАНИЯ И РЕАЛИЗАЦИИ
ПЛАТФОРМ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ.....149

А.Д. Сыздыкбаева, У.М. Абдигапбарова
АКАДЕМИЧЕСКОЕ МОШЕННИЧЕСТВО СУБЪЕКТОВ
ПОСТДИПЛОМНОГО ОБРАЗОВАНИЯ: СУЩНОСТЬ, ТЕКУЩЕЕ
СОСТОЯНИЕ.....161

Халел Агнур
ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПРОФЕССИОНАЛЬНО –ОРИЕНТИРОВАННОГО
ЯЗЫКОВОГО КУРСА В ФОРМИРОВАНИИ ИНОЯЗЫЧНОГО
МЕЖКУЛЬТУРНОГО КОММУНИКАТИВНОГО ДИСКУРСА БУДУЩИХ
ДИПЛОМАТОВ.....179

М.Е. Ыбраим, С.Б. Талип, Л.К. Бактыбаева
АНАЛИЗ ПСИХО-ФИЗИОЛОГИЧЕСКИХ ХАРАКТЕРИСТИК «ШКОЛЬНОЙ
ЗРЕЛОСТИ» У ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА.....192

ЭКОНОМИКА

С.С. Аюбаева Э. Жуперкене Л.И. Кусаинова, А.С. Ибраева
ДОВЕРИЕ НАСЕЛЕНИЯ, КАК ОДИН ИЗ АСПЕКТОВ РЕПУТАЦИОННОГО
МЕНЕДЖМЕНТА ГОСУДАРСТВЕННОГО АППАРАТА РЕСПУБЛИКИ
КАЗАХСТАН.....204

**С.Х. Бейсембекова, М.Р. Сихимбаев, З.К. Калиаскарова, К.Б. Жуманазаров,
А.К. Алпысбаева**
ИННОВАЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В НЕДРОПОЛЬЗОВАНИИ
КАЗАХСТАНА: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ
К РАЗВИТИЮ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ.....221

Ғ.М. Жұрынов, А.А. Муталиева, А.Е. Есболова, Стефан Дырка
КООПЕРАЦИЯ И ИНТЕГРАЦИЯ МАЛЫХ МОЛОЧНО-ПРОДУКТОВЫХ
ПОДКОМПЛЕКСОВ В ИННОВАЦИОННУЮ.....237

Б.Н. Исабеков, С.И. Игильманова, К.Е. Хасенова, Н.М. Анарбеков, А.К. Бакпаева, Б. Шошай ИННОВАЦИОННОЕ РАЗВИТИЕ РЕГИОНОВ КАЗАХСТАНА: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....	252
А.С. Кадырова, Г.Т. Кунуркульжаева, Б.Ж. Болатова, М. А. Тлеубергена, Н.Б. Султамуратова, М. Жанат СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....	264
М.А. Канабекова, Л.К. Маткаримова, С.А. Файзуллина СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....	280
Г.Е. Керимбек, Б.К. Нурмаганбетова, З.О. Иманбаева, К.Б. Сатымбекова, А.А. Нурғалиева ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОСТОЯНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ.....	292
А.Ж. Курмантаева, Ж.А. Оспанбаев С.Н. Абиева СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ СТРУКТУРНЫХ ИЗМЕНЕНИЙ В ЭКОНОМИКЕ КАЗАХСТАНА.....	305
Г. Лухманова, Г. Сейтова, Н. Сарганова, Г. Абаева ФИНАНСОВЫЕ ОТНОШЕНИЯ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....	317
А.А. Ниязбаева, Д.А. Амержанова, Б. Куанткан, А.Ж. Ибрашева, Р.Б. Саргова, М.К. Каримбергенова КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ИНВЕСТИРОВАНИЯ В ИННОВАЦИОННЫЕ ОТРАСЛИ ЭКОНОМИКИ.....	327
Н.Н. Нурмухаметов, Ж.С. Булхайрова, Э.В. Белоусова, Ш. Косымбаева РАЗВИТИЕ ЖИЛИЩНОЙ ПОЛИТИКИ КАЗАХСТАНА: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ.....	339
А.Б. Пиязбаева ЭКОНОМИЧЕСКОЕ СОЗНАНИЕ И ЭКОНОМИЧЕСКОЕ МЫШЛЕНИЕ: ДИАЛЕКТИКА ВЗАИМОСВЯЗИ.....	360
Л.С. Спанкулова, З.К. Чуланова, Е. Нурулы, Ж.С. Исаева МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ОЦЕНКЕ ВНЕДРЕНИЯ ЛЕКАРСТВЕННОГО СТРАХОВАНИЯ.....	379
ПАМЯТИ УЧЕНОГО	
Памяти доктора юридических наук, профессора, академика НАН РК Баймаханова Мурата Таджи-Муратовича.....	397

CONTENTS

PEDAGOGY

G.U. Azimova, A.A. Satbekova

EFFECTIVE APPROACHES FOR INTEGRATING MODERN MOBILE APPLICATIONS INTO KAZAKH LANGUAGE TEACHING.....5

N. Arystanbekuly

RELIGIOUS EXPERTISE IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN EDUCATIONAL VALUE OF DRIVING.....20

N.A. Akhmetova, G.A. Kazhigalieva, M.M. Shaizhanova

INTEGRATIVE TEACHING OF THE RUSSIAN LANGUAGE IN THE CONTEXT OF THE UPDATED CONTENT OF SCHOOL EDUCATION IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....28

A.E. Abylkasymova, M.R. Kuserbaeva, S. Tamaev, D.A. Demissenova

ORGANIZATION OF INDEPENDENT WORK OF STUDENTS ON THE BASIS OF INTERDISCIPLINARY CONNECTIONS BETWEEN PHYSICS AND MATHEMATICS.....42

I.N. Yersari, E.A. Bakirova

POSSIBILITY OF USING DIGITAL EDUCATIONAL RESOURCES IN THE TEACHING.....56

K. Zhanabaev, A.Sh. Turganbayeva, B.B. Eshmetova

SEMANTICS OF STABLE TOPONYMIC UNITS OF ZHYRAU XV-XVIII CENTURIES - THE OBJECT OF PATRIOTIC EDUCATION.....69

A.A. Kuralbayeva, N. Amirbek, D.B. Yesenkulova

METHODS OF TEACHING FIRST GRADERS TO EARLY READING AND WRITING.....83

Kapalbek B.S., Orazkhan N.N.

SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL POSITIONS OF THE NATIONAL TEACHER IN RELATION TO PRIMARY SCHOOL (Dedicated to the 150th anniversary of Akhmet Baitursynov).....99

D.YE. Muratbekova, A.Zh. Sapargaliyeva

FEATURES OF PREPARATION OF FUTURE TEACHERS FOR THE FORMATION OF SPEECH ACTIVITY OF YOUNGER PUPILS.....110

A.S. Orynbekova, G.Zh. Menlibekova EXPERIMENTAL RESEARCH WORK ON THE FORMATION OF THE READINESS OF FUTURE SOCIAL PEDAGOGUES FOR PROFESSIONAL ACTIVITY.....	126
E.A. Utebayeva, A.A. Soltanbekova, A.B. Shormakova METHODOLOGICAL AND ETHNO-LINGUISTIC FOUNDATIONS OF IDIOETHNIC UNITS IN RELATION TO THE IMAGE OF A KAZAKH GIRL.....	136
M.E. Rakhmetov, Sadvakassova A.K PRACTICAL PREREQUISITES FOR THE CREATION AND IMPLEMENTATION OF DISTANCE LEARNING PLATFORMS.....	149
A. Syzdykbayeva, U. Abdigapbarova ACADEMIC FRAUD BY POST-GRADUATE EDUCATION SUBJECTS: ESSENCE, CURRENT STATUS.....	161
Khalel Agnur THE EFFECTIVENESS OF A PROFESSIONALLY–ORIENTED LANGUAGE COURSE IN THE FORMATION OF A FOREIGN -LANGUAGE INTERCULTURAL COMMUNICATIVE DISCOURSE OF FUTURE DIPLOMATS.....	179
M.Ye. Ybraim, S.B. Talip, L.K. Baktybaeva AN ANALYSIS OF THE PSYCHO-PHYSIOLOGICAL CHARACTERISTICS OF “SCHOOL MATURITY” IN PRESCHOOL CHILDREN.....	192
ECONOMICS	
S.S. Ayubayeva, E. Zuperkiene, L.I. Kussainova, A.S. Ibrayeva PUBLIC CONFIDENCE AS ONE OF THE ASPECTS OF REPUTATION MANAGEMENT OF PUBLIC SERVICE OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	204
S.Kh. Beisembekova, M.R. Sikhimbayev, Z.K. Kaliaskarova, K.B. Zhumanazarov, A.K. Alpysbayeva INNOVATIVE ACTIVITY IN THE SUBSOIL USE OF KAZAKHSTAN: THEORETICAL AND METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE DEVELOPMENT OF ITS STATE REGULATION.....	221
G.M. Zhurynov, A.A. Mutaliyeva, A.Ye. Yesbolova, S.Dyrka COOPERATION AND INTEGRATION OF SMALL DAIRY AND FOOD SUBCOMPLEXES INTO AN INNOVATIVE DEVELOPMENT ENVIRONMENT.....	237

B.N. Isabekov, S. Igilmanova, K.Khassenova, N.M. Anarbekov, A.K. Bakpayeva, B. Shoshay INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE REGIONS OF KAZAKHSTAN: PROBLEMS AND PROSPECTS.....	252
A.S. Kadyrova, G.T. Kunurkulzhayeva, B.Z. Bolatova, M.Tleubergenova, N.B. Sultamuratova, M. Zhanat MODERN STATE AND PROSPECTS OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	264
M.A. Kanabekova, L.K. Matkarimova, S.A. Faizullina CURRENT STATE OF ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	280
G. Kerimbek, B. Nurmaganbetova, Z. Imanbayeva, K. Satymbekova, A. Nurgaliyeva THE MAIN DIRECTIONS OF IMPROVING THE ECONOMIC SITUATION OF THE ENTERPRISE.....	292
A. Kurmantaeva, Zh.A. Ospanbayev S.N. Abieva THE CURRENT STATE OF STRUCTURAL CHANGES IN THE ECONOMY OF KAZAKHSTAN.....	305
G. Lukhmanova, G. Seitova, N.Sartanova, G. Abayeva FINANCIAL RELATIONS IN AGRICULTURE OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	317
A. Niyazbayeva, D. Amerzhanova, B. Kuantkan, A. Ibrasheva, R. Sartova, M. Karimbergenova CONCEPTUAL ASPECTS OF INVESTMENT IN INNOVATIVE BRANCHES OF ECONOMICS.....	327
N.N. Nurmukhametov, Z.S. Bulkhairova, E.V. Belousova, S. Kossymbayeva DEVELOPMENT OF HOUSING POLICY IN KAZAKHSTAN: CURRENT STATE AND PROBLEMS OF DEVELOPMENT.....	339
A.Piyazbayeva ECONOMIC CONSCIOUSNESS AND ECONOMIC THINKING: THE DIALECTIC OF INTERCONNECTEDNESS.....	360
L.S. Spankulova, Z.K. Chulanova, Ye. Nuruly, Zh.S. Issayeva METHODOLOGICAL APPROACHES TO ASSESSING THE INTRODUCTION OF DRUG INSURANCE.....	379
MEMORY OF SCIENTISTS	
In memory of Doctor of Law, Professor, academician of NAS RK Baymakhanov Murat Tadji-Muratovich.....	397

Publication Ethics and Publication Malpractice in the journals of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the work described has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the originality detection service Cross Check <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

[www: nauka-nanrk.kz](http://www.nauka-nanrk.kz)

ISSN 2518–1467 (Online),

ISSN 1991–3494 (Print)

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en>

Директор отдела издания научных журналов НАН РК *А. Ботанқызы*

Заместитель директор отдела издания научных журналов НАН РК *Р. Жәліқызы*

Редакторы: *М.С. Ахметова, Д.С. Аленов*

Верстка на компьютере *Г.Д. Жадырановой*

Подписано в печать 30.06.2022.

Формат 60x881/8. Бумага офсетная. Печать - ризограф.

25,5 п.л. Тираж 300. Заказ 3.